№ 277 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 16

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 16 № 277

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1905 ԹՒԱԿԱՆԻ

(33-րդ ՏԱՐԻ)

«ՄՇԱԿԸ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ՊՐՈԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ամեն օր, բացի տօներին յաջորդող օրերից։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 րուբլի, եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. և մի ամսվանը՝ 1 րուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի։

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն)։ Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի պահանջի առիթով.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Աշխարհագրական ընկերութեան նիստը Թատրոն և երաժշտութիւն. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Վտանգված իրաւունք. Որդիական կարեկցութիւն։

ՄԻ ՊԱՀԱՆՋԻ ԱՌԻԹՈՎ

Մեր երկրի շատ տեղերից մենք ստանում ենք գանգատներ, որ նրանք անկարող են օգտվել պարբերական հրատարակութիւններից շնորհիւ հաղորդակցութեան ճանապարհների վերին աստիճանի անմխիթար վիճակի։

Մի գիւղացի, որ հեռու է քաղաքից, երկաթուղու կայարանից կամ պօստային գրասենեակից, հնարաւորութիւն չունի ստանալ պարբերական հրատարակութիւն, որովհետև գաւառի մէջ գիւղական շրջանում չէ կազմակերպված պօստային ներքին հաղորդակցութիւն։ Ուստի լրագիրներ և նամակներ ստացվում է միայն այն դէպքերում, երբ պատահաբար մէկը այս կամ այն գիւղից գնում է մինչև պօստատուն կամ երկաթուղային կայարան և այնտեղից ստանում իրանց հասանելիքը։ Այդ դէպքերում էլ յաճախ պօստը դժուարանում է ամեն մի պատահողի տալ նամակներ կամ լրագիրներ, այլ ես չենք խօսում այն բանի մասին, որ բաւական է փոքր ինչ ուշանալ և մի քանի ձևականութիւններ չը կատարել, որ գնացողը դատարկ ձեռքով վերադառնայ գիւղ։

Սակայն կանոնաւոր հաղորդակցութիւն ունենալը այնքան կարևոր մի բան է որ չը պէտք է հաշտվել եղած վիճակի հետ և անհրաժեշտ է նրա մասին առանձին հոգատարութիւն. իրանք տեղացիները պէտք է փորձեր անեն ամեն կերպ նպաստելու հաղորդակցութեան միջոցների բարւոքմանը մեր գաւառում։ Մի կամ մի քանի գիւղերի հասարակութիւնները պէտք է որոշ կազմակերպութեամբ կապվեն մերձաւոր պօստային գրասենեակի հետ և ամեն օր, կամ օրամէջ մարդ ուղարկեն ստանալու պօստատան մէջ ստացված նամակներ և լրագիրները։ Սկզբում գործը խորթ կը թուայ և նրա վրա եղած ծախքը աւելորդ, բայց շատ շուտով նա կը գրաւի ընդհանուրի համակրութիւնը և կը ճանաչվի իբրև անհրաժեշտ և նոյն իսկ շահաւէտ մի ձեռնարկութիւն։

Ժամանակով այդ մասնաւոր փորձերից առաջ կը գան նոր պօստային գրասենեակներ և կը ստուարանայ հաղորդակցութեան գծերի ցանցը, որի զարգացումը մեր գաւառի առաջադիմութեան պայմաններից մէկն է։

Մենք շատ կը ցանկանայինք, որ մեր գիւղական հասարակութիւնները ուշք դարձնեն այդ հանգամանքի վրա և այդպիսով բաւարարութիւն տան մի պահանջի, որի մասին լսվում են ձայներ մեր երկրի շատ և շատ տեղերից։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Գիւղական աշխարհը, որքան շատ է ուշադրութեան արժանանում, այնքան կորցնում է իր աւանդական կախարդող հմայքը։ Ինչպէս գիտէք, կախարդողը գիւղական կեանքի այն հանգամանքն է, որ նա բնութեան ծայրում է տեղաւորված։ Բնութիւնը յափշտակում է մեզ, բայց գիւղացին, որ ապրում է նրա մէջ, որքան իրաւունք ունի փոքր ի շատէ բախտաւոր մարդ անուանվելու։ Մեր գրականութեան մէջ շատ ու շատ նիւթ կայ այդ հարցը լուծելու համար, և կարծում ենք, մարդ չի լինի, որ առանց դրան էլ չիմանայ թէ գիւղացին բախտաւոր չէ։ Նրա կեանքը անցնում է այնպիսի պայմանների մէջ, որոնք ճնշում են նրան, չեն թողնում առաջ գնալ, բացվել, մարդավայել ապրուստ գտնել։ Թողնենք գիւղական խաւարի, տգիտութեան արդէն շատ ու շատ անգամ ծեծած հարցերը։ Տգիտութեան հետ համընթաց գնում է և տնտեսական անկարողութիւնը։ Նորերումս հրատարակվեց մի լուրջ աշխատութիւն, որ նուիրված է գիւղի կարիքներին։ Այդ ուսումնասիրութիւնը հիմնված է գիւղական աշխարհի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎՏԱՆԳՎԱԾ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

Նոյեմբերի կիսին Վեհափառ Կաթողիկոսը՝ ձանձրանալով Ատրպատականում այս մի տարվայ ընթացքում կատարված ուոնձգութիւններից առաջնորդական ընտրութեան խնդրում, կոնդակով հրամայեց—«մինչև յունվարի 15-ը անպատճառ աւարտել ընտրութիւնները։ Հակառակ դէպքում ժողովուրդը ցոյց կը տայ, որ ինքն ընդունակ չեղաւ ընտրութեան իրաւունքից օգտվելու և զրկվելով այդ իրաւունքից, կունենայ նշանակովի առաջնորդ»։ Ուրիշ խօսքով՝ Ատրպատականի թեմի հայ ժողովուրդն անչափահաս հրատարակվելով, կը զրկվի Հայաստանեայց եկեղեցու հիմքը կազմող և իրան՝—ժողովրդին վերապահված ընտրական իրաւունքից, որը նա կարողացել էր ձեռք բերել մեծամեծ դժուարութեամբ։

Մենք բողոքում ենք յանուն մեր ժողովրդի դարերով սրբագործված իրաւունքների, որը նա կորցրել էր իր թշուառութեան և փաշայական ու խանական հովերով Լուսաւորչի գահի վրա բազմած կաթողիկոսների օրերով։ Մենք բողոքում ենք, որովհետև ժողովուրդն այդ բանում մեղաւոր չէ։ Բուն մեղաւորները յայտնի են, նրանք ստորագրեալ են և փոխանակ պատժի—պատուի մէջ են։

Բայց պատմենք բուն իրողութիւնը։ Առաջնորդի հրաժարականն ընդունելուց յետոյ դեռ մարտ ամսի 5-ին փոխանորդ Մեսրոպ վարդապետ Մագսուտեանի և առաջնորդական խորհրդի անունով (վերջինս կազմված էր երկթաղի հոգաբարձուներից մինչև թեմական խորհրդի ընտրութիւնը) Վեհափառ Հայրապետը տալիս է կոնդակ № 196, որով հրամայում է հաստատված կանոնադրութեան համաձայն առաջնորդական ընտրութիւն կատարել։ Բարեշնորհ փոխանորդը ծածկում է յիշեալ կոնդակը և յայտնում Վեհափառ Հայրապետին, որ ինքն ընտրութիւն չի կատարելու, որ խորհուրդ չը կայ և այլն, և այլն, և իբրև հետևանք նրա այսպիսի ոտնձգութեան, կոնդակով յանդիմանվում է. խիստ պատուէր է ստանում անմիջապէս առաջնորդական ընտրութեան գործին ձեռնարկելու. որպէս զի այս անգամ էլ նորընծայ փոխանորդը չը ծածկի Հայրապետի կոնդակը, հեռագիր է տրվում նաև պ. Զաքարիա Նազարբէկեանին, որը նշանակվում է առենապետ թեմական ժողովի։

Մագսուտեան փոխանորդն այս անգամ բարեհաճում է շրջաբերականով առաջարկել, որ շնորհած կանոնադրութեան համաձայն, պատգամաւորներ ընտրեն, իսկ երբ իմանում է, որ վիճակներից շատերի պատգամաւորներն արդէն ընտրված են և պէտք կը լինի ընտրութիւններին ձեռնարկելու, օգտվում է հիւսւոր նահանգներից լսվող խոլերայի լուրերով և յայտնելով՝ Վեհափառ Հայրապետին, որ պարտականութիւն է զգում Ղարադաղի գաւառները խոլերայից փրկելու, դեռ մայիս ամսին՝ մի գեղեցիկ օր վեր է կենում և չուում է դէպի Ղարադաղի հովասուն լեռները, ընտրութեան գործը և Հայրապետի հրամանը մի կողմ նետելով։ Հարկաւոր է լինում մարդիկ ուղարկել նրա ետևից, սպառնալիքներ անել, վերջապէս անցած է լինում մօտ չորս ամիս և հիւանդութիւնն իսկապէս մօտենում է Ղարադաղին, երբ փոխանորդը վերադառնում է Թաւրիզ։

Հեռագրով կրկնվում է առաջնորդ ընտրելու կարգադրութիւնը, բայց շնորհունակ փոխանորդը մոռանալով ստացած յանդիմանութիւնն ու արածների համար անպատիժ մնալով, նամակ է գրում, որ ինքը երբէք ցանկութիւն չունի դիւանատան մի անկիւնում ստորագրած կոնդակները կատարելու և առաջնորդ ընտրելու, ինչքան էլ Էջմիածինը ստիպելու լինի և աւելացնում է «աւելի լաւ կանէք, որ ինձ լանջախաչով վարձատրէք և այնպէս ուղարկէք հիւպատոսների և թագաժառանգի մօտ և ոչ թէ ստիպէք առաջնորդ ընտրել»։ Ընտրել, ընտրութիւն, կանոնադրութիւն, թեմական ժողով եւ այլն, միմիայն բառեր են, որոնցով կարող են ուրիշները ոգևորվել, իսկ ինքը խօսքի փոխանորդ չէ, այլ գործի։ Սրանից յետոյ հեռագրով բողոքեց ինչ որ «սրիկաների» դէմ և որովհետև Տէրունի Հայրապետի համբերութեան բաժակը լցվել էր, հեռագրով պաշտօնանկ եղաւ։

Թեմական ժողովին նախագահելու և ընտրութեան գործեր ղեկավարելու իրաւունք տրվեց Ամերիկայից Ատրպատականում գործակալական պաշտօն խնդրող Մաշտոց վարդապետին, որը այդ միջոցին եկել էր Կովկաս, բայց ստիպված էր հեռանալ Ռուսաստանից և նշանակվեց Սալմաստի փոխանորդ։ Նրան դեռ պաշտօնագրեր տրված չէին և գրվեց, որ պաշտօնագրերը կը ստանայ առաջնորդական ընտրութիւնից յետոյ։ Գործակալութիւն խնդրողը առաջնորդական աթոռ էր գտել և ամբողջ թեմի գործակալութիւն։

Սա էլ փոխանակ թեմական ժողովի հրաւիրելու ընտրված պատգամաւորներին, պաշտօնի գլուխ է անցնում որպէս փոխանորդ, գրում և խորհուրդ է տալիս Վեհափառ Հայրապետին, որ բարեհաճէ եռանուն ցանկն ուղարկել առաջնորդացու հոգևորականների և ծերունազարդ կաթողիկոսին խորհուրդ է տալիս, որ Ատրպատականի թեմի առաջնորդը դրացի տէրութիւններից ոչ մէկի հպատակ չը լինի։ Իբրև արժանաւոր թեկնածուի, ցոյց է տալիս Յովսէփ եպիսկոպոս Սարաջեանին, աւելացնում, որ նա Թաւրիզ գալ չի համաձայնվի, ուրեմն մնում է... (կէտերն ինքն է դնում) միմիայն Մաշտոց վարդապետը՝ որպէս ամերիկահպատակ։ Հրաշալի կարգեր են և անօրինակ համեստութիւն՝ այնպէս չէ։

Այս գրութեան պատասխան եղաւ Վեհափառ Կաթողիկոսի վերջին կօնդակը, որի մէջ, ի միջի այլոց, շեշտվեց, որ եռանուն ցանկ ուղղողը պէտք է լինի թեմական ժողովը և ոչ թէ Մաշտոց վարդապետը և որ բացի Յովսէփ եպիսկոպոսից ոչ մի ամերիկահպատակ առաջնորդացու չը կայ և չէ կարող լինել աչքի առաջ։ Այս բոլորից յետոյ թեմական կանոնադրութիւն շնորհող ու հաստատող Հայրապետը սպառնաց, որ կը զրկի Ատրպատականի ժողովրդին ընտրութեան իրաւունքից և առաջնորդ կը նշանակէ, եթէ մինչև յունվարի 15-ը առաջնորդ չընտրեն։

Բայց մի՞թէ այս բանում մեղաւոր է Ատրպատականի հայը, մի՞թէ նա իրաւ անընդունակ եղաւ ընտրութեան իրաւունքից օգտվելու։ Եթէ հոգևոր իերարխիայի մէջ կորել է կարգապահութեան և հնազանդութեան այբուբենը, մի՞թէ աւելի մեծ ույժ չը պէտք է տալ ժողովրդին, որ նա նախանձախնդիր լինի իր իրաւունքներին, որը և Հայաստանեայց ս. եկեղեցու իրաւունքն է։ Ո՛չ, մենք հաւատում ենք, որ ժողովրդին իր կորցրած դարաւոր իրաւունքներ վերադարձնող հայրը չի զրկի նրանց այդ իրաւունքից և կը պատժէ միայն նրանց, որոնք յանուն եկեղեցու պետի նրա մի կօնդակով իշխել և պահանջել գիտեն, իսկ միւսները դէն ձգում ըմբոստաբար առանց յոգնեցնելու իրանց մտածելու ընդունակութիւնից զուրկ ուղեղը։ Ներկայ յօդուածը գրեցինք, որպէս զի ժողովուրդը զգայ իր իրաւունքներին սպառնացող վտանգը և օր առաջ ձեռնարկէ առաջնորդական ընտրութեան գործին, իսկ փոխանորդները ծածկել չը կարողանան Հայրապետական հրամանները—մանաւանդ վերջին կօնդակը և չը վտանգեն մի ամբողջ թեմի օրէնքն ու իրաւունքը։

Իրանցի

ՈՐԴԻԱԿԱՆ ԿԱՐԵԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Հանրի Գրընէի, իտալերէնից)

Գաբրիէլլա Դօրնուան քսան տարեկանից քիչ աւելի էր։ Դժգոյն և քնքոյշ մի արարած էր, սև փայլուն վարսերով, որ բաժանվում էին երկու մասի ցած ճակատի վրա. շականակագոյն աչքերով՝ որոնք կարծէք խաւարել էին արտասուքներից ու վշտերից։ Երջանկութեան մի շող եթէ լուսաւորած լինէր այդ

հետ մօտիկից գործ ունեցող հեղինակաւոր մարդկանց գրուածքների վրա։ «Русское Слово» լրագիրը վերցնում է այդ աշխատութիւնից մի քանի փաստեր, որոնք շատ լաւ պատկերացնում են թէ ինչպէս են մարդիկ ապրում բնութեան ծոցում։ Ահա մի լաւատեղեակ անձի զեկուցումը։ Նա ասում է.

Ձես ուզում ձմեռը քնել 17 ժամ, ուզում ես ճրագի լոյսով աշխատել—ակցիզային հարկ տուր նաւթի ու լուցկիների համար. ուզում ես ծխել—ակցիզ տուր լուցկիների և ծխախոտի համար։ Ուզում ես մի բաժակ օղի խմել—իսկական արժողութիւնից 15 անգամ աւելի վճարի, իսկ եթէ ուզում ես օղին թէյի հետ փոխել—թէյի և շաքարի համար վճարիր երեք անգամ աւել, քան նրանք արժեն իսկապէս. ուզում ես կատարելագործված գութանով վար անել—մաքս վճարիր երկաթի համար և այլն։ Առհասարակ, ուր որ շարժվում է գիւղի մարդը, ամեն տեղ նա զգում է, որ իրանից առնում են, առնում են և առնում են...

Պաշտօնական զեկուցագրի մէջ դրված այս պատկերին ռուս լրագիրը աւելացնում է.

Պատերազմի պատճառով, ի հարկէ, պէտք է աւել վերցնել։ Եթէ պատերազմը երկար ձգվի, անհրաժեշտ կը լինի էլ աւելի շատ վերցնել։ Բայց արդեօք հնարաւո՞ր է դա։

Գիւղը աղքատութիւն է։ Իսկ աղքատութիւնը առաջադիմութիւն չէ։ Մի ուրիշ զեկուցագրի մէջ ասված է.

Մենք, ապրելով գիւղում, կարող ենք անմիջապէս նկատել թէ ինչպէս աղքատանում և ընկնում է գիւղական տնտեսութիւնը, ինչպէս այլասերվում և մանրանում է գիւղական ազգաբնակութիւնը...

Եւ ի՞նչ կարելի է սպասել մի ազգաբնակութիւնից, որ կուշտ փորով հաց չէ ուտում, որի համար միսը, տաք կերակուրը, թէյը, կաթը բացառիկ տօնական հանդամանքներում թոյլատրելի շռայլութիւն են։ Զինուորակոչը արդէն շատ պարզ վկայում է ժողովրդի ֆիզիքական այլասերումը։ Տնտեսական այդ ծանր հանգամանքները գալիս են աղճատելու «բնութեան ծոցը». Նրանք չեն թոյլ տալիս, որ գիւղի մաքուր օդը ազատ շնչեն մարդկանց կրծքերը։ Էլ ի՞նչ գրաւչութիւն այդ մեծագործ, հարուստ, մարդկութեան ամենաբարձր պաշտամունքը կազմող բնութեան մէջ...

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍՏԸ

—

Երեքշաբթի, հոկտեմբերի 14-ին, կայացաւ Թիֆլիսի աշխարհագրական ընկերութեան նիստը, որին նախագահում էր գեներալ Զիլոնիյ։ Նիստը տեղի ունէր Կովկասեան շտաբի դահլիճում։

Նիստի առաջին մասը նուիրված էր ընկերութեան նախկին նախագահ Ֆրեզէի գործունէութեան և հանգուցեալ Կոմարովի ու Պավլովի յիշատակներին։ Նախագահողը յայտնեց, որ ընկերութեան գործունէութիւնը նկատելի կերպով ընդարձակվել է Ֆրեզէի նախագահութեան օրով. աւելացան անդամների թիւը և սկսեցին լոյս տեսնել ընկերութեան հրատարակութիւնների նոր հատորներ հետաքրքրական բովանդակութեամբ։ Կոմարովի կենսագրութիւնից երևաց, որ հանգուցեալը բազմաթիւ աշխատութիւններ ունի կատարած աշխարհագրական և հնագիտական ուսումնասիրութիւնների ասպարէզում։

Այնուհետև Դիր կարդաց մի զեկուցում կովկասեան լեզուների մասին։ Համառօտ և ամփոփ ակնարկ գցելով Կովկասում գտնվող լեզուների վրա, նա բաժանեց այդ լեզուները որոշ դասակարգերի։ Զեկուցանողի ասելով ամենից լաւ, թէև դեռ ոչ կատարելապէս, ուսումնասիրված է հայոց լեզուն, իսկ ամենից քիչ և թերի կերպով լեռնական լեզուները։ Նա թուեց այն աշխատութիւնները, որոնք պարունակում են փոքր ի շատէ լուրջ տեղեկութիւններ լեռնականների լեզուների և բարբառների մասին։

Զեկուցանողը ցաւ յայտնեց, որ կովկասեան լեզուների ուսումնասիրութիւնը դեռ շատ անմխիթարական վիճակի մէջ է և որ ներկայումս յատուկ հոգացողութիւն չէ նկատվում այդ լեզուների սիստեմական ուսումնասիրութեան վերաբերութեամբ։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Երգչուհի Պապայեան «Դուբրովսկիյ օպերայի մէջ)

I

Երգչուհի Պապայեան երեքշաբթի, դեկտեմբերի 14-ին, հանդէս եկաւ Մաշայի դերում «Դուբրովսկիյ» օպերայի մէջ։

Մենք յիշում ենք երգչուհու երգը և խաղը նոյն օպերայի մէջ նրա անցեալում։ Եւ պէտք է ասենք, որ նա աւելի կատարելագործել և մշակել է Մաշայի դերի կատարումը։ Չորրորդ գործողութեան մէջ, ուր Մաշան անմեղ և պարզամիտ աղջկանից փոխարկվում է հերոսուհու, մաքառում է իր հօր բռնակալութեան դէմ և սկսում է զգալ սիրոյ ազդեցութիւնը, Պապայեանը երգի և խաղի ամեն մի գիծը սրտագրաւ են և գեղարուեստական։ Պապայեանի երգը ճաշակով է, մշակված և փաղաքշոյ։ Նա սովորել է վերցնել քնքշութեան րոպէներում շատ բարակ և քնքոյշ ձայն, մաքուր արտայայտութեամբ։

Վերջին գործողութեան մէջ Պապայեան մտցրել է նոր հոգեբանական գծեր, որոնք դարձնում են նրա դերը արտայայտիչ և տպաւորիչ։

Դուբրովսկու դերը կատարող երգիչ Դոնսկոյ աջողութեամբ տարաւ իր դերը, հաճոյք պատճառելով հանդիսականներին։ Վերջին երկու գործողութիւնների մէջ մեծ մասամբ գործում են Մաշան և Դուբրովսկին։ Հմուտ կատարողների ձեռքին այդ երկու գործողութիւնները մեծ բաւականութիւն պատճառեցին հանդիսականներին։

Թատրոնը գրաւել էր բաւական մեծ բազմութիւն։ Պապայեան և Դոնսկոյ արժանացան բուռն ծափահարութիւնների։

Այսօր, հինգշաբթի, դեկտեմբերի 16 ին, Պապայեան հանդէս կը գայ «Արքայական հարսնացու» օպերայի մէջ։

Սիրող

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Երևան, դեկտեմբերի 5 ին

«Մշակ» լրագրի № 262-ում Երևանից տպուած է մի թղթակցութիւն, որի մէջ պ. յօդուածագիրը առանձին մի զվարճութիւնք յայտնելով դէպի «երաժշտագէտ» պ. Տիգրանեանը՝ յետին մտքով կամ նպատակով ուրանալով ճշմարտութիւնը, զանազան ակնարկներով կամենում է նսեմացնել կամ վարկաբեկ անել ինձ իմ ստանձնած գործի և նպատակի վերաբերմամբ երաժշտական ասպարիզում։ Տիգրանեանը դուրս եկած լինելով երաժշտական դպրոցի առաջին կուրսից, ընդունակ չէ կօնցէրտներ պատրաստելու, թէև նա կուրծքը զարդարում է երաժշտական կուրսերի աւարտման (?) նշանով։ Բագւում նա տուեց մի կօնցէրտ, որտեղ նա ստացաւ մի ոսկեայ ժամացոյց կեղծ նուէր, որը նոյն երեկոյեան վերադարձվեց կրկին ընծայողին։

Իսկ ինչ որ վերաբերում է իմ աջողութիւններին, ես լռում եմ այդ մասին. ընթերցողը թող ուշադրութիւն դարձնէ Բագւի տեղական լրագրների—«Каспій» և «Бакинс. Извѣстія» տուած տեղեկութիւններին, որոնք հետաքրքրութեամբ և առանձին ուրախութեամբ են վերաբերվել իմ «Արևելեան կօնցէրտին», յայտնելով մի և նոյն ժամանակ, որ մեր ջանքերի շնորհիւ կովկասեան յետ ընկած գործիքների երաժշտութիւնը բեմ է բարձրանում և լսվում թառի, քեամանչի և այլ արևելեան գործիքներից կազմած օրկէստրի ձայնը, որ ես ունեցել եմ ամեն դէպքում մեծ աջողութիւն թէ բարոյական և թէ նիւթական։ Նոյնը կրկնվել է և Երևանում երկու անգամ տուած կօնցէրտների ժամանակ։

Զանազան դիտաւորեալ կամ հակառակորդ մարդիկ երբէք չեն կարող այդ տեսակ միջոցներով վարկաբեկ անել մի գործ, որ արդէն հասարակութեան աչքի առջև ունի իր որոշ տեղն ու արժանաւորութիւնը։ Մենք կը շարունակենք մեր գործը և նպատակը, սրանով ընդմիշտ փակելով մեր խօսքը յարուցած հարցի վերաբերեալ։

Ա. Եղիազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսը, դեռ հիւանդ լինելով, չէ կարողանում տալ իր պաշտօնական այցելութիւնները և զբաղվել գործերով։ Վեհափառին բժշկում են բժիշկներ Ալամեան և Վ. Արծրունի։

—

Քաղաքային օրէնսդրութեան 76 դ յօդուածի հիման վրա, Թիֆլիսի քաղաքագլուխը նահանգապետին է ներկայացրել Դումայի որոշումը՝ մասնակցելու Ռուսաստանի բոլոր քաղաքագլուխների ընդհանուր ժողով կազմելու համար վճռված միջնորդութեանը։ Դումայի այդ որոշումը նահանգապետը կարող է պահել 15 օր. եթէ այդ 15 օրում արգելք չեղաւ նրա կողմից, դումայի որոշումը համարվում է ընդունված։ Այժմ պ. Վերմիշեանը, ներկայացնելով յիշված որոշումը, հետը միասին և Օդեսսայի քաղաքագլխի հրաւիրական թուղթը, խնդրել է պ. նահանգապետից՝—եթէ հնարաւոր է՝ այդ վճիռը թոյլատրել գործադրելու իսկոյն, առանց սպասելու 15 օրեայ ժամանակամիջոցին։

—

Էնզէլիից մեզ հաղորդում են, որ դեկտեմբերի 8-ին հասաւ այդտեղ և մեկնեց Թէհրան ռուսաց նոր նշանակված դեսպան պ. Շպէյերը։ Այդ առիթով հարկաւոր ենք համարում յայտնել, որ պ. Շպէյերը 13—15 տարի առաջ Թէհրանի ռուսաց դեսպանատան առաջին քարտուղար էր և յայտնի էր Թէհրանում իբրև մի արդարադատ, խելացի և մարդասէր դիպլօմատ։ Նրա նախկին փորձառութիւնը Պարսկաստանի գործերի վերաբերմամբ, անկասկած, այժմ մեծ օժանդակ կը լինի նրա պատասխանատու պաշտօնի մէջ։ Թէհրանից նա տեղափոխվեց դեսպանական պաշտօնով Եապօնիա, ապա Բրազիլիա և Արգենտինեան հանրապետութիւնը, իսկ երբ այս տարվայ սկզբին մեռաւ Թէհրանի ռուսաց դեսպան Վլասօվը, նա կոչվեց լինելու նրա յաջորդը։ Նոր դեսպանը

դէմքը, գուցէ նա գեղեցիկ լինէր։ Բայց խեղճուկը մի ժամանակից ի վեր ապրում էր նեղութիւններով ու զրկանքներով, պարտաւորված լինելով ապրեցնել նոյնպէս իր կոյր մայրը և անդամալոյծ հայրը։ Իրանց դժբաղդութիւններից առաջ Դօրնուանները վայելած էին կեանքի բոլոր քաղցրութիւնները, և Գաբրիէլլան գիտէր այն ամենը, որ սովորեցնում են արիստոկրատական ուսումնարաններում։

Բայց այժմ նա աշխատում էր սպիտակեղէնի մագազինների համար, և կարում էր առաւօտից մինչև երեկոյ մի փոքրիկ գետնայարկ սենեակում, պատուհանի մօտ, որ նայում էր մի յետամնաց փողոցի վրա, որտեղ արևը երբէք չէր այցելում։ Գաբրիէլլան թողնում էր ասեղը միայն այն ժամանակ, երբ կանչում էին նրան ծերունիները, որոնց մշտական նեղացկոտ գանգատները ջարդում էին նրա մատաղ սիրտը։ Երբ վերադառնում էր գարունը և բնութիւնը կրկին զարդարվում, նա մտածում էր, որ իրանից քիչ հեռու, գիւղում, արևը շողշողում է, այնտեղ ծաղիկներ ու ծառեր կան, բայց ինքը երբէք ոչինչ չէ տեսնում, որովհետև տանից բնաւ դուրս չէր գալիս։ Տխրութեան ամենածանր րօպէներին խոշոր մարգարիտ արտասուքները ընկնում էին նրա աշխատութեան վրա, և, իբր երջանկութեան վարձատրութիւն, որ երբէք չէր կարողանում անձկալ, վազում էր համբուրելու իր մօր խաւարած աչքերը և շոյելու հօր սպիտակ գլուխը։ Բայց երկու ծերունիները միշտ քրթմնջում էին, որովհետև չէին ուզում անհանգիստ լինել, մանաւանդ մայրը նեղանում էր նրա վրա, որ ամենափոքր մի բանը պատճառ է բռնում աշխատութիւնը թողնելու համար։ Այն ժամանակ Գաբրիէլլան աւելի դժգոյն և աւելի տխուր, նստում էր դարձեալ իր տեղը և սեղմված շրթներով վերսկսում էր կարելը։

Անակնկալ մի դէպք մի փոքր փոփոխեց աղջկայ միօրինակ կեանքը։ Մայիսեան գեղեցիկ օրերից մինն էր։ Կապոյտ երկնքի մի փոքրիկ մասը, որը երևում էր պատուհանից, մտածել էր տալիս հրաշալի արևի մասին, որ փայլում էր բարձր սև տներից դէնը։ Յանկարծ աղջիկը լսեց երկու խթանների չրխկոցը, գլուխը բարձրացրեց և տեսաւ, որ մի սպայ, կրթնած դիմացի տան պատին, դիտում էր իրան։ Գաբրիէլլան կարմրեց և համարեա ակամայ վազեց սենեակի մի խոր անկիւնում ծածկվեց։ Երիտասարդը մի րօպէ ևս մնաց և ապա իսկոյն հեռացաւ։ Քիչ յետոյ Գաբրիէլլան մտածկոտ վերադարձաւ իր աշխատութեան, ամաչելով իր փախուստից։ Հետևեալ օրը պօրուչիկը (տեղակալ) անցկացաւ դարձեալ նոյն տեղով և այս անգամ յարգանօք բարևեց աղջկան։ Սա գլուխը քարշ գցեց երկիւղած, բայց այս անգամ պատուհանից չը հեռացաւ։ Այսպէս անցկացաւ մի ամբողջ շաբաթ։ Վերջապէս մի առաւօտ, դաշտածաղիկներից կազմված մի մեծ փունջ դրված էր պատուհանի յենարանում։ Այդ տեսնելիս աղջկայ սիրտը կարծէք սեղմվեց, և երբ պօրուչիկը երևաց սովորական ժամանակին, նկատեց, որ նրա կուրծքը զարդարված էր կապոյտ մանուշակներով ու սպիտակ մարգարտածաղիկներով։ Սպան, խրախուսված այս իրողութիւնից, մօտեցաւ նրան և հին ծանօթների նման սկսեցին իրար հետ խօսել։ Խօսակցութիւնը տեղի ունեցաւ ցած ձայնով, ննջող երկու խեղճ հիւանդներին չը խանգարելու համար։ Աղջիկը պատմեց իր տխուր կեանքի, իր ի դերև ելած յոյսերի, իր չափազանց աղքատութեան մասին։ Պատմեց իր ծնողների մասին՝ որոնց միակ նեցուկն ու մխիթարութիւնը ինքն էր։

Երիտասարդն էլ իր հերթին պատմեց նախ իր որբ լինելը և ապա այնպէս մենակ ապրելու դժբաղդութեան մասին. պատմեց թէ ինչպէս ինքն իրան սաստիկ մենակ և կղզիացած է զգում այն փոքրիկ քաղաքում, որ շուտով թողնելու էր, որովհետև երեք շաբաթից իր զօրագունդը մեկնելու էր։

Գաբրիէլլան ցնցվեց և յուզվեց։ Սպան անդրադարձաւ և չափազանց քնքշութեամբ ասաց, որ նրան սիրում է... Աղջիկը խփեց աչքերը անչափ երջանկութիւնից յաղթահարված. ապա նրանք սեղմելով միմեանց ձեռը՝ երդվեցին յաւիտենական սէր։ Երկնային ուրախութեան մի այդպիսի րօպէին, խեղճ աղքատները մոռացան իրանց վշտերը։

Մի օր ճաշից յետոյ, Գաբրիէլլան յանձնեց իր ծերունիներին դրացիներից մէկին, և մի շտապողական գործ պատճառ բռնելով՝ գնաց գտնելու իր բարեկամին։ Երիտասարդ զոյգը երկար թափառեց գիւղում, այնտեղ՝ որտեղ մի ժամանակ թռչում էին ջահել աղջկայ մտածողութիւնները։ Արդ, վերջապէս, կարողանում էր ման գալ կանաչ խոտերի վրա, ծաղիկներ հաւաքել և լիքը թոքերով շնչել։ Նա երջանիկ էր, դրած իր գլուխը սիրած մարդու ուսի վրա, դնելով իր ձեռները նրա ձեռների մէջ և այսպէս և ոչ իսկ յիշում էր մի ժամանակվայ դժբախտ լինելը. ծիծաղում էր երեխաների յատուկ ծիծաղով, և նրան այնպէս էր թւում, թէ կեանքը շատ գեղեցիկ էր ու բարի։

—Պէտք է շուտով ամուսնանալ, ասաց նրան երիտասարդ պօրուչիկը. իմ զօրագունդը մեկնելու վրա է, ժամանակ չունենք կորցնելու։ Խօսե՛լ էք այս մասին ձեր մօրը։

—Ո՛չ, դեռ ո՛չ, պատասխանեց Գաբրիէլլան դէմքը թթվեցնելով։ Այնքան ոյժ չունեցայ շարունակեց։ Դուք գիտէք, թէ նրանք որքան նախանձոտ են իմ սիրոյ մասին, և յետոյ վախենում եմ, որ նրանց համար շատ ծանր զոհողութիւն կը լինէր թողնել այս քաղաքը, որտեղ անցկացրել ամբողջ իրանց կեանքը։

Երիտասարդը կանգ առաւ և նայեց աղջկան զարմացած.

—Բայց չը գիտէ՞ք, որ մենք նրանց մեզ հետ տանել չենք կարող։ Կարծեմ, որ քեզ ասել եմ, Գաբրիէլլա, որ ես ոչինչ չունեմ, բայց եթէ իմ ռոճիկը... դուք նոյնպէս հարուստ չէք. ուրեմն մեզ անհնարին է ծանրաբեռնվել նրանցով։

—Եւ առանց ինձ ի՞նչ կը լինի նրանց վիճակը, ասաց աղջիկը դողդողուն ձայնով, իր գեղեցիկ երազի ցնդելն զգալով։

—Դրացուհին նրանց կը հոգայ. մենք էլ կը օգնենք և դուք երբեմն կը գաք տեսութեան։

Գաբրիէլլան մեռելի նման գունատվեց։

—Չեմ կարող նրանց թողնել, նրանք կը մեռնեն առանց իմ խնամքներին, որոնց այնքան շատ վարժված են։

—Անհնարին է, կրկնեց վճռաբար երիտասարդը. բայց կարող եմ նրանց տեղաւորել որ և է մի հիւանդանոցում...

Աղջիկը մի յուսահատ շարժում գործեց։ Միւսն այլ ևս չը պնդեց։ Մի րօպէ երկուսն էլ մնացին լուռ։ Վերջապէս Գաբրիէլլան արտասուքներից խեղդվող ձայնով, բայց հանդարտ յուսահատութեամբ, ասաց.

—Վերադառնանք... ամեն ինչ վերջացաւ. պէտք է իրար մոռանալ։

Մի քանի օր յետոյ զօրագունդը հեռացաւ քաղաքից։ Ո՛չ աղաչանքները, ոչ խնդիրքները կարողացան փոխել Գաբրիէլլայի հաստատ որոշումը։ Նա դարձեալ դարձել էր աղքատ բանուորուհին, լռակեաց և տխուր, որ խաւարած աչքերով կարում էր առաւօտից մինչև երեկոյ նստած պատուհանի մօտ։

Երբ որ հեռուից փողերը հնչեցին, իմացնելով զինուորների չուն, օրիորդ Դօրնուան պոռթկաց սաստիկ վշտից, և նետելով գթութեան մի ակնարկ երկու խեղճ ծերունիների վրա, որոնք բոլորովին անտեղեակ էին անցած դարձածին, վազեց ծնրադրելու Խաչելութեան ոտների առաջ, տարածելով ձեռները պատկերին, որ ողորմածաբար բաց էր անում թևերը իրան։ Մինչև երեկոյ նա աղօթեց։ Բայց երբ գիշերը վրա հասաւ և ուշացող զինուորներին կոչող փողերի թոյլ ձայնը դադարեց, Գաբրիէլլայի սրտին մեծ խաղաղութիւն տիրեց։ Վերկացաւ և մի վերջին ակնարկ ուղղելով երկնային Մարտիրոսին, մտաւ իր ծնողների սենեակը, որ իրան խիստ անհամբերութեամբ կանչում էին։

Հասօ

1892 Թ., երբ դեսպանի պաշտօնակատար էր, կազմակերպեց իր ամուսնու հետ մի վիճակախաղ յօգուտ Թէհրանի հայոց դպրոցների և այդ վիճակախաղը աւելի քան 2000 թուման արդիւնք տուեց։

—

«Մշակի» համարներից մէկում զետեղված էր մի յօդուած նոր հայ դերասան պ. Մաքսուտեանի մասին, որը Պարիզի կոնսէրվատօրիան աւարտելով՝ ստացել էր ողբերգութեան առաջին մրցանակը։ Պ. Ժինիստի Օդէոնի դիրեկտորը Մաքսուտեանին հրաւիրել էր Պարիզի երկրորդ ազգային թատրոնի դրամատիքական խմբի մէջ։ Այժմ «Անահիտի» վերջին համարից տեղեկանում ենք, որ պ. Մաքսուտեան արել է արդէն իր դէբիւտը Օդէոնում և մեծ աջողութեամբ։ Ներկայացրել են մի դասական պիէս, Մօլիէրի Ագահը, որի մէջ պ. Մաքսուտեան երևացել է Հարփագօնի գլխաւոր դերում։ Ահա թէ ինչ է գրում այդ մասին «Անահիտը». «Պ. Մաքսուտեան Օդէոնի մէջ իր սկզբնաւորութիւնն ըրաւ Ագահով. ինքն իսկ խաղաց Հարփագօնի նշանաւոր դերը և արտասովոր յաջողութիւն գտաւ։ Վերջին արարուածէն յետոյ հասարակութիւնը չորս անգամ ի բեմ կանչեց զինքը որոտագին ծափերով»։ Ինչպէս մեր ընթերցողներին յայտնի է, պ. Մաքսուտեան ողբերգութեան առաջին մրցանակ էր ստացել, իսկ կատակերգութեան միայն առաջին յիշատակութիւն։ Պ. Մաքսուտեան իր դէբիւտն արել է կատակերգութեան դերով և գտել է մեծ աջողութիւն։

—

Ամսիս 14 ին կայացաւ քաղաքային վարչութեան և քաղաքիս փողոցները սալայատակելու յանձնաժողովի խառն նիստը, որին ներկայ էր և պ. ոստիկանապետը։ Քննվեց մայթերի հարցը, որի մասին վարչութիւնը տանտէրերից գանգատներ է ստացել այն առիթով, թէ պ. ոստիկանապետը ստիպում է շինել մայթերը փողոցի 1/6 լայնութեամբ։ Համաձայն փողոցները սալայատակելու պարտադիր կանոնների § 13 ի, այդպիսի պահանջներ պիտի անել նոր շինվող փողոցների վերաբերմամբ և ամեն անգամ էլ քաղաքային ճարտարապետի ցուցմունքով, իսկ նրանք, որոնք կանոնաւոր են շինված, ազատել որ և իցէ պահանջից։ Ժողովը խնդրեց պ. ոստիկանապետին առ այժմ չը պահանջել տանտէրերից մայթերի շինելը, մինչև այդ հարցը կը վճռվի առաջիկայ քաղաքային խորհրդի նիստում։

—

Վերջապէս Թիֆլիսի տրամվայի անօնիմ ընկերութիւնն սկսեց ելէքտրաքարշի շարժումը։ Երէկ արդէն երկաթուղու կայարանից մինչև Մուշտայիդ, այնտեղից էլ մինչև Վօրօնցօվի արձանը ելէքտրաքարշի առայժմ մաքուր և սիրունիկ վագօնները շարժվում էին։ Քաղաքի մնացած մասերում դեռ ֆուրգօնանման ձիաքարշներն են գործում։

—

Մեզ հաղորդում են, որ կիրակի, դեկտեմբերի 19-ին, առաւօտեան 12 ժամին, Արաքսեանի Հայլաբարի թատրոնում, բժ. Լ. Քալանթարեանը կը կարդայ հանրամատչելի դասախօսութիւն խօլերայի մասին։

—

Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութիւնը բացատրել է երկաթուղային վարչութիւններին, որ փետրվարի 19-ին, ճորտերի ազատութեան օրը, երկաթուղիների արհեստանոցներում աշխատանքը չը պէտք է դադարի, բայց բանւորներին և արհեստաւորներին պէտք է իրաւունք տալ այդ օրը գործելու կամ ոչ, համաձայն իր բարեհայեցողութեան։ Վարչութիւնը կարող է միայն չը վճարել այդ չեկած օրվայ վարձագինը։

—

Պօստ-հեռագրական կենտրօնական վարչութիւնը պարզել է, որ ներկայ դեկտեմբերի 1-ից պօստ-հեռագրական բաժանմունքները քաղաքներում իրաւունք չունեն ընդունելու ծանրոցներ (պօսիլկա) առևտրական և արդիւնաբերական հիմնարկութիւններից, բանկերից, խմբագրութիւններից և այլն. դրանք իրանց ծանրոցները ուղարկելու են բացառապէս կենտրօնական պօստատունը։ (Р. В.)

—

Մօսկվայում մասնաւոր բէալական դպրոց ունեցող Կ. Կ. Մազինգը խնդիր է ներկայացրել, որ իրան թոյլ տան բաց անելու իր միջոցներով մի նոր տէխնօլօգիական ինստիտուտ, երկու բաժնով մեքենագիտական և ելէքտրօտեխնիկական։ Դասընթացը լինելու է 4 տարի, 1 տարի էլ լրացուցիչ—գործարաններում գործնական աշխատանքների համար։ Ուսման վարձը լինելու է տարեկան 300 ր.։ Այդ խնդրին ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը, ինչպէս հաղորդում է «Р. С.» լրագիրը, վերաբերվել է համակրանքով։

—

Տվերից գրում են «Р. С.»-ին, որ դեկտեմբերի 6 ին ոստիկանական հսկողութիւնից ազատվեց Տվերի յայտնի հասարակական գործիչ Ա. Պ. Ապօստօլը, որին 1904 թւի յունվարի 6-ին՝ նախկին մինիստր Վ. Կ. Պլէվէի կարգադրութեամբ, ստիպել էին բնակութիւն հաստատել և 3 տարի առանց բացակայելու ապրել Ա. Ն. Դեակօվի կալուածքում, Տվերի նահանգի մի անկիւնում։—Նոյն օրը ազատութիւն ստացաւ այս տարվայ յունվարին 5 տարով Արխանգելսկ աքսորված երդուեալ հաւատարմատար Ս. Ա. Բալավենսկին։

—

Պետերբուրգից հաղորդում են «Р. С.» լրագրին, որ առաջիկայ տարվայ սկզբներում ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ պէտք է քննվի հրէաների բնակութեան շրջանում գտնվող քաղաքային ինքնավարութիւնների մէջ հրէա ձայնաւորներին մասնակցութեան հարցը։ Մտադրութիւն կայ բազմացնելու հրէա ձայնաւորների թիւն այդ ինքնավարութիւնների մէջ։

—

Թիֆլիսի հասարակական գրադարանի տեսուչ պ. Կազնակօվը իր վարչութեան տակ եղած գրադարանի կարիքների և նրա մէջ մտցնելի կարևոր բարելաւումների մասին մի մանրամասն թուղթ է ուղարկել պ. քաղաքագլխին։

—

Վիտեբսկում, դեկտեմբերի 9-ին, Պետերբուրգի դատաստանական պալատը քննել է 4 քաղաքական գործեր, որոնց համեմատ 12 հոգի մեղադրվում էին գաղտնի և վտանգաւոր ընկերութիւնների մէջ մասնակցելու։ 12 հոգուց մեղադրվեցին միայն 2 ը. Նաումօվսկին, որ ստացաւ 1 տարի և 1 ամիս բանդարկութիւն և Շապիրօ—4 ամիս բանտարկութիւն։ Մնացածներն անմեղ են ճանաչվել։ (Р. Сл.)

—

Պետերբուրգի Դումայի 6 ձայնաւորներ միասին քաղաքագլխին ներկայացրել են մի առաջարկ, խնդրելով, որ նա ենթարկէ Դումայի քննութեանը։ Նրանք առաջարկում են արմատապէս վերաքննել Պետերբուրգի հնացած քաղաքային օրէնքները։

—

Քաղաքագլխի կարգադրութեամբ քաղաքային վարչութեան մէջ այսուհետև ցերեկվայ հերթապահութիւնից ազատվում են օրիորդները և այդ պարտաւորութիւնը պիտի կատարէ բէգիստրատորը։

—

Զեմստվօների ինքնավարութեան տարածման գործը Ռուսաստանի այն նահանգներում ուր դեռ զեմստվօներ չը կան, վճռված է դադարեցնել։ «С. П. В.» լրագիրը լսել է, որ այդ ընդհատումը շարունակվելու է մինչև այն ժամանակ, երբ ներքին գործերի մինիստրութիւնը կը վերջացնէ զեմստվօներին և գիւղացիական այլ կազմակերպութիւններին վերաբերող օրէնքների վերաքննութիւնը։

—

Պետերբուրգի քաղաքային ինքնավարութիւնը հաստատում է մի ստիպենդիա Վ. Վ. Վերեշչագինի անունով՝ գեղարուեստական ակադեմիայում։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, դեկտեմբերի 12-ին, երեք անյայտ մարդասպաններ մտնում են Դիլիսկա գիւղի ճանապարհի վրա գտնվող քաղանիքը և սկսում ատրճանակի հարուածներով գնդակահարել Բաղդանովկայի ոստիկանական մասի պրիստաւ իշխան Ջաւախովին։ Իշխանը թեթև վէրք է ստանում կռնակի վրա, մէջքի մօտերքը։ Մարդասպանները անյայտանում են։ Զանազան լուրեր են պտտում։ Ոմանց ասելով սիրային ատտաւ ունի գործը և ոմանց էլ՝ այլ բնաւորութիւն,»

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Տեղիս ս. Նշան եկեղեցու համար, կիրակի, ամսիս 12-ին, երէցփոխ ընտրվեց ուսուցիչ պ. Կիրակոսեան։ Պէտք է նկատել, որ ս. Նշան եկեղեցին քաղաքիս դժբաղդ եկեղեցիներից մէկն է, որովհետև այնտեղ ոչ մի կանօնաւոր երգեցիկ խումբ չը լինելով՝ ժամաւորներ չեն յաճախում, չը նայած որ կրթված քահանայ ունի։ Անցեալ տարիները, շատ կարճ ժամանակով մի միաձայն փոքրիկ խումբ է կազմել այդ եկեղեցու համար պ. Բաբասեան, այդ պատճառով էլ ժամաւորները սիրով յաճախել են այդ եկեղեցին։ Իսկ այժմ որովհետև խումբ չը կայ՝ ժամաւոր էլ չը կայ։ Ահա թէ կանօնաւոր երգեցիկ խումբը ինչ օգուտներ է բերում եկեղեցուն, թէ նիւթական և թէ բարոյական։ Նորընտիր երէցփոխն այդ բանը քաջ գիտենալով՝ այժմեանից ուշադրութիւն է դարձնում և եռանդով աշխատում մի խմբապետ գտնելու համար, որ յիշեալ եկեղեցու համար խումբ կազմէ։ Ես յոյս ունեմ, որ մի հատիկ Կիրակոսեան աւելի շուտով և օգտակար կերպով կիրագործի իր մտադրութիւնը, քան մի ամբողջ «մասնաժողով», որ ամիսներից ի վեր սպասում է, որ մի «վկայական ունեցող խմբապետ» գտնվի՝ տեղիս մայր եկեղեցու համար խումբ կազմելու, բայց չէ կարողանում։ Ցանկանում ենք պ. Կիրակոսեանին կատարեալ աջողութիւն, որ գոնէ նրա յետ ընկած և անուշադրութեան մատնված եկեղեցում կարողանանք հոգեպէս մխիթարվել»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Ռուսաց նոր նաւատորմը։ «Matin» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը հաղորդում է, որ Ռուսաստանը որոշել է նոր նաւատորմ կազմել, որի բոլոր նաւերը կանգնած լինեն ժամանակակից պահանջների բարձրութեան վրա։ Դրա համար պէտք կը լինի 400 միլիօն րուբլի։ Նաւերի մեծ մասը կը պատուիրվի արտասահմանում։ (Нов.)

—Նոյն լրագիրը հաղորդում է, որ ծովապետ Դուբասօվը ներկայացրել է ռուսաց նաւատորմի լիակատար վերակազմութեան ծրագիրը, որ հաւանութիւն է գտել բարձր շըրջաններում։ Այդ ծրագրով ենթադրութիւն կայ ձեռնարկել նոր զրահաւորների, կրէյսէրների, ականանաւերի և ընդծովեայ նաւակների շինութեան այն հաշւով, որ Ռուսաստանը ունենայ այնպիսի նաւատորմ, որի նմանը դեռ նա երբէք չէ ունեցել։ Այդ ծրագրի իրագործումը, ինչպէս վերևում յիշվեց, կը նստի 400 միլիօն րուբլի։ (Слово)

Խօսակցութիւն ծովապետ Ալեքսեէվի հետ։ Վիէննայի «N. W. T.» լրագրի թղթակիցը խօսելով ծովապետ Ալեքսեէվի հետ, վերջինս ասաց, որ ռուսների առաջին անաջողութիւնները բացատրվում են նրանց անպատրաստականութեամբ պատերազմի համար, իսկ յետագայ անաջողութիւնները բացատրվում են նրանով, որ ճապօնացիները առաջվայ պէս սպառողական տակտիկա էին գործադրում և երբէք վճռական գործողութիւնների չէին դիմում, եթէ առաջուց հաւատի չէին լինում իրանց ոյժերի գերազանցութիւն և ռուսների անյարմար դրութեան մասին։

—Եթէ Ռուսաստանը ունենար—ասաց ծովապետը—ուժեղ նաւատորմ, այս պատերազմը երբէք չէր լինի։ Եթէ Ռուսաստանը չը կորցնէր տիրապետութիւնը ծովի վրա, ճապօնացիների յետնագոյն աջողութիւնները անհնարին կը լինէին։ Իմ կարծիքով, մեզ անհրաժեշտ է, եթէ մենք կամենում ենք պահպանել մեծ պետութեան դիրքը, ունենալ հզօր նաւատորմ»։

Երկրորդ ռուսական էսկադրայի առիթով, Ալեքսեէվը ասաց.

—Եթէ Պօրտ-Արտուրը ընկնի, այն ժամանակ պէտք է այդ էսկադրան տանել Վլադիվօստօկ, որտեղից նա կարող է գործել ամբողջ ճապօնական ծովի վրա։ Ապա պէտք կը լինի յետ խլել Պօրտ-Արտուրը ճապօնացիներից, և այդ ժամանակ էսկադրան շատ օգտակար կը լինի մեզ համար»։

Պօրտ-Արտուրի էսկադրայի մասին։ Լօնդօնից հեռագրում են Բերլինի «Թագէբլատ» թերթին, որ մի ռուս օֆիցէր, որին աջողվեց Պօրտ Արտուրից դուրս գալ և գնալ Չիֆու, պատմել է հետևեալը. «Ռուսական էսկադրան ոչ մի փորձ չարեց դուրս գալ նաւահանգստից։ Չը նայելով փոխ-ծովապետ Վիրէնի բողոքներին, գեներալ Ստեսսելը վաղուց որոշել է զոհել նաւատորմը բերդի պաշտպանութեան օգտին. այդ պատճառով բոլոր թնդանօթները նաւերից դրվեցին ամրոցների վրա»։ Այդ օֆիցէրը զարմանքով է խօսում ճապօնացիների քաջութեան մասին։ (Нов.)։

Ճապօնացիների գաղտնապահութիւնը։ Բերլինի «Թագէբլատ» լրագրի Տօկիօի թղթակիցը ուշադրութիւն է դարձնում նրա վրա, որ ներկայ պատերազմի ընթացքում ճապօնացիները ապշեցրին ամբողջ աշխարհը նրանով, որ բոլոր իրանց շարժումները և առհասարակ պատերազմական գաղտնիքները անպայման ծածուկ պահեցին։ Նախկին պատերազմներում հակառակորդները սովորաբար գիտէին իրանց փոխադարձ ոյժերը, բայց այդպէս չէ ներկայ պատերազմում։ Ռուսաց զօրքերի շարժումները և նրանց ոյժերի մասին յայտնի էր ամենքին և, մանաւանդ, ճապօնացիներին, բայց ճապօնացիների մասին ոչ ոք ոչինչ չը գիտէր։ Թէ մինչև որ աստիճան պահպանվում է ճապօնական գաղտնիքը, ցոյց է տալիս այն փաստը, որ ճապօնական նաւատորմի երկրորդ յենակէտը մի խորշ էր կօրէական ափում, որի գոյութեան մասին ոչ մի աշխարհագրական քարտէզ հասկացողութիւն չունի։ Ցանկարծ ճապօնական նաւատորմը անյայտանում է յայտնի չէ ուր։ Եթէ այդ բանը պատահէր քաղաքակիրթ պետութիւնների մէջ, կը գտնվէին կամաւորներ, որոնք անպատճառ կը բանային գաղտնիքը, բայց այդ այդպէս չէ ճապօնացիների մօտ։ Եւրոպական բոլոր երկիրներում ճապօնական օֆիցերներին ընդունում էին գրկաբաց և նրանց ամեն բան ցոյց էին տալիս հաճութեամբ։ Ճապօնիայում օտարազգի օֆիցէրներին ոչ մի բան ցոյց չեն տայ։ Ճապօնացիների այդ ընդունակութիւնը՝ գաղտնիք պահելու նրանց անպայման գերազանցութիւնն է կազմում։ (Н.)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

14 դեկտեմբերի

ՇԱՆԳՀԱՅ, 13 դեկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Որովհետև ռուսաց հիւպատոսը չը պատասխանեց դաօտայի պահանջին՝ յանձնել ռուս նաւաստիին «Ասկօլդից», որ սպանել էր չինացուն, ուստի դաօտայ դիմեց արտաքին գործերի մինիստրութեան՝ խնդրելով տալ իրան հրահանգներ։

ԿԱԼԿՈՒՏՏԱ, 14 դեկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Հնդկաստանի փոխարքայ Կէրզօն ընդունեց աւղանական էմիրի աւագ որդուն։

ՀԱԱԳԱ, 14 դեկտեմբերի։ Հերքվում է այն տեղեկութիւնը, որ իբր թէ Հօլլանդիան բալտիական էսկադրայի տրամադրութեան տակ է դնում, Սաբանգ նաւահանգիստը Սումատրա կղզու վրա։ Հօլլանդիան խիստ չէզոքութիւն է պահպանում։ Ոչ Սաբանգը, ոչ էլ Օստ-Ինդեան կղզիների մի ուրիշ կէտ չի դրվի պատերազմող պետութիւնների տրամադրութեան տակ։

ՋԻԲՈՒՏԻ, 14 դեկտեմբերի։ Ժանտախտը աւերումներ է գործում Ադէնում և տարածվում է քաղաքի շրջականերում։

ԲԵՐԼԻՆ, 14 դեկտեմբերի։ Գերմանական ջրախեղդ լինելուց ազատող ընկերութեան փրկարար կայարանը հաղորդում է, որ 12 ին ազատեց վեց մարդ ռուսական «Րուդօլֆ» շխունայից, որը Դանիայից գնում էր Լիբաւա։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 13 դեկտեմբերի։ (Կորր. Բիւրօ)։ Մինիստրների խորհուրդը քննում էր Ադէնի և Եմէնի մօտ գտնվող անգլիական և թիւրքական կալուածների սահմանորոշութեան հարցը։ Խորհուրդը առաջարկեց գործի վճիռը Անգլիայի նպաստաւոր մտքով։

ՄՕՍԿՎԱ, 14 դեկտեմբերի։ Բախրուշինի կտակով մեծ կալուած կտակվեց քաղաքին որբանոց պահելու համար. վաճառականի կին Տրետյակինա 36,000 րուբլի կտակեց քաղաքին բարեգործական նպատակներով։ Դումայի նիստին այնքան հասարակութիւն էր հաւաքվել, որ քաղաքագլուխը հնարաւոր չը գտաւ նիստը բանալ և յետաձգեց։ Կարմիր Խաչի Մօսկվայի վարչութիւնը որոշեց բանալ փոխադրութեան կէտում հիւանդանոց 400 մահճակալներով։ Միջոցներ տալիս է և վաճառականական ընկերութիւնը։—Յայտնի է, որ Մօսկվա կը բերվեն 10,000 վիրաւորներ։ Պատերազմից վերադարձաւ գեներալ-ադիւտանտ Գրիպէնբէրգի որդին շտաբս կապիտան Գրիպէնբէրգ։ Նրա ոտը կտրված է։ Անցաւ դէպի Մէգվէդ գիւղը ճապօնական շտաբի փոխ-գնդապետ Տօգօ, որին գերի էր վերցրել գեներալ Միշչէնկօ։

15 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ուրալեան նահանգի Գուբէվսկի գաւառում, Սարայչիկեան և Եամանխալինեան գիւղերում նոյեմբերի կէսերին նըկատելի եղաւ մի հիւանդութիւն, որ նշաններից և մահացութեան սաստկութիւնից դատելով կարելի էր համարել ժանտախտի թեթև տեսակ։ Թէ որտեղից է մուտ գործել այս վարակիչ ախտը՝ դեռ պարզված չէ։ Ցայտնվել է որ առաջին դէպքերը պատահեցին կիրկիզնե-

րի մի ընտանիքում, որտեղ երկուսը մեռան։ Ապա ախտը սկսվեց տարածվել կիրկիզների մէջ և այնուհետև կօզակ ազգաբնակութեան մէջ։ Նոյեմբերի 11-ից մինչև դեկտեմբերի 13-ը մեռան Եամանխալինեան և Սարայչիկովեան ստանիցաներում 190 մարդ։ Հիւանդութեան բնաւորութիւնը որոշելու համար Աստրախանից ուղարկված է բակտէրիօլոգիական լաբօրատօրիայի կառավարիչը։ Պետերբուրգից ուղարկված է բժիշկների և ֆելդշէրների անհրաժեշտ թիւ և ուղարկված է հակաժանտախտային շիճուկ։

ՏՕԿԻՕ, 13 դեկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Կարծում են, որ Տօգօ իր նաւատորմի մեծ մասով շուտով կը ժամանէ եապօնական ջրերը։ Տօգօ կը գայ Տօկիօ անձամբ զեկուցանելու կայսրին պաշարողական գործողութիւնների աջողութիւնների մասին Պօրտ-Արտուրի մօտ։ Մայրաքաղաքի բնակիչները պատրաստվում են անօրինակ դիմաւորումն անել Տօգօին։ Հասարակութեան աւելի խոհեմ մասը Պօրտ-Արտուրի առիթով սկսում է հարցեր տալ, թէ արդեօք խելացի բան է վճարել մարդկային կեանքերի բարձր գինը մի բերդի համար, որի ռազմագիտական նշանակութիւնը երկրորդական է ռուսական նաւատորմի ջնջումից յետոյ։ Հասարակական կարծիքը սաստիկ յուզված է չէզոք պետութիւնների վերաբերմունքով դէպի բալտիական նաւատորմը։ «Կօկումին» լրագիրը ասում է, թէ Ռուսաստանը պէտք է շնորհակալ լինի Անգլիայից, Սպանիայից, Դանիայից, Հօլլանդիայից և ուրիշ պետութիւններից, նոյնպէս և Ֆրանսիայից այն բանի համար, որ նրանք հնարաւորութիւն տուին բալտիական նաւատորմին այդ ուղեգնացութիւնը կատարելու։ Այս պետութիւնների անհոգ վերաբերմունքը դէպի չէզոքութեան պարտականութիւնները առիթ է տալիս օրինական գանգատի Եապօնիայի կողմից։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ (Րէյտէր)։ Եապօնական մի քանի զօրաբաժիններ ստիպեցին թողնել դիրքերը Սայմացզիի և Կաօլինիի միջև Տայցզիի աջ ափի վրա։ Հաւատացնում են, որ եապօնացիները պատրաստվում են արշաւանքի դէպի Մուկդէն։

ԻՆԿՕՈՒ, 14 դեկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Կուրօպատկինի բանակի ձախ թեւը առաջ է շարժվում։ Զօրքի ճակատը ներկայումս ձգված է 60 վերստ տարածութեամբ գոմէշի եղջիւրների ձեւով։

ՄՈՒԿԴԷՆ։ Իւրաքանչիւր օր մօտենում են երկու-երկու գունդ։

ՇՈՒՇԻ։ Դեկտեմբերի 15-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին գլխաւոր փողոցի վրա սպանված է եօթը գնդակներով ոստիկանապետի իրաւունքներով ոստիկանութիւնը կառավարող Սախարօվը։

ՎԻԼՆՕ։ Պօլէսսկիյ երկաթուղիների վարչութեան դրամարկղից գողացված է 43,000 րուբլի։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Յունական թագուհին մեկնեց դէպի Յունաստան։

ՐԵԱԶԱՆ։ Նահանգական ժողովը կառավարութիւնից խնդրել է 1,300,000 րուբլի առանց տոկոսի 50 տարով նպաստ տալ պատերազմ գնացած զինուորականների ընտանիքների օգտին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱՆ

14 դեկտեմբերի

Բօրսայի դիսկօնտը	6—7½%	»
Պետական 4% րենտան	91½ —	»
I Խաղար. տոմսերը	423— —	»
II » »	316½ —	»
III » »	265— —	»
Թիֆլիսի քաղաք. Կրեդիտ. Ընկ.	— — —	»
Բագուի » » »	— — —	»
Թիֆլիսի հող. բանկի 5% . . .	— — —	»
» » » 4½% . . .	— — —	»
Բագուի Նաւթ. Ընկ. . . .	398— —	»
Կասպիական Ընկ.	5200— —	»
Մանթաշեան և Ընկ.	226— —	»
Նօբէլի և Ընկ.	10,000— —	»

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԴԷՈՍ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱԼԱՎԵՐԴԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Ա. Ստեփանեան
Ընդունում է առաւօտեան 9—2 և 5—7, Վելեամինովսկայա փ. № 8.
ա. օ. 26—100

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆ
Ձեռնարկութիւն կայսերական թատրօնների արտիստ Լ. Դ. Դօնսկօյի
Այսօր, հինգշաբթի, դեկտեմբերի 16-ին, կայսերական թատրօնների արտիստուհի Ն. ՊԱՊԱՅԵԱՆԻ գաստրօլ, մասնակցութեամբ տ.տ. Նիկիտսկայի, Շիխուցկօյ-Մինչենկօյի, Խարիտօնօվայի, Զասլավսկայի և Ֆերարի։ Պ.պ. Սիկաչինսկու, Պօլուեանօվի, Դեմեանենկօի, Սպերանսկու, Բագրօվի, Զալինսկու և Մուրատօվի։ Պարերը կը դնէ բալէտմէյստր Ե. Ի. Զիօվասսի Պրիմա-բալերինա Ե. Ս. Լենչէվսկայա։
Կը ներկայացվի
«ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀԱՐՍՆԱՑՈՒ»
օպերա 4 գործ. երաժ. Րիմսկիյ Կօրսակօվի։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։
Վաղը, ուրբաթ, դեկտ. 17-ին կը ներկայացվի ՄԱԶԵՊԱ, օպեր. 5 գործ. 6 պատկ. երաժ. Չայկօվսկու։ Շաբաթ, դեկտեմբերի 18-ին, 10-րդ գալա ներկայացում կայսերական թատրօնների արտիստուհի Ն. Պապայեանի կը ներկայացվի ՐԻԳՕԼԵՏՕ, երաժ. Վէրդիի։
Չորեքշաբթի, դեկտեմբերի 22-ին, բենեֆիս Location գանձապահի, կը ներկայացվի ԵՎԳԷՆԻՅ ՕՆԵԳԻՆ։
Պատրաստում են ներկայացնելու ՄԱՆԴԱՐԻՆԻ ՈՐԴԻ, օպեր. 1 գործ. երաժ. Կիւի.
Տոմսակները ծախվում են։
1—1 Կառավարիչ՝ Ի. Ա. Կէլլէր

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Բ. Նաւասարդեան
տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՐՕՍՏՕՎ
Հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան։
Б. Садовая, 136, д. Бакалова.
(ռ. կ. ե. հ.) 70—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինօվսկայա փողոց № 8։ (ե.ռ.) 53—100

Շուտով լոյս կը տեսնի
Պ. ՄԱՆՏԵԳԱՑՑԱՅԻ
«ՀԻՒԱՆԴ ՍԷՐ»
բ. տպագրութիւն։ Դիմել՝ Александрополь, священику Ервaнду Налбандянъ. ե. հ. շ. 2—5

Գուտտենբերգ
գրախանութում վաճառվում են կաշեկազմով հետևեալ եկեղեցական գրքերը, բոլորն էլ տպված Ս. Էջմիածնում։

	ր.	կ.
«Ճաշոց»։ գիրք Հայաստանեայց եկեղ.	30	—
«Ձայնագրեալ շարական», Հայաստ. եկ.	7	—
«Մեկնութիւն սրբոյ աւետ.», ըստ Մատ.	5	—
«Աւետարան» Տեառն մերոյ Յիս. Քր.	3	—
«Մաշտոց», ձեռնադրութեան կղերիկոսաց, սարկաւագաց և քահանայից .	4	—
«Ձայնագրեալ երգեց. ս. պատարագի»	2	—
«Երգ Ձայնագրեալք» ի ժամագ. Հ. ս. ե.	4	—
«Ժամակարգութիւն Հայաստ. ս. եկեղեց. Սաղմոս Դաւթի, Ատենի ժամագիրք, Տօնացոյց	8	—
«Մաշտոց», յորում աւանդեն սրբազան արարող. ազգիս ըստ սահ. ս. ե. հայոց.	2	—
«Շարական» հոգևոր երկուց . .	3	—
«Երեկոյեան ստեղիք մեծի պահոց» և այլ եկեղ. հոգևոր երգք . .	1	—
«Մաղթանք» վասն Հայրապետին Հայոց	—	50
«Գիրք Հանդիս տօնից Կայսերականաց»	—	50
«Ժամագիրք Հայաստ. ս. եկեղեցւոյ»	2	—

Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Г. Галустяну 2—2

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Ս Զ. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր, ժ. 2—3 և 5—7 երեկոյեան, իսկ տօն օրերին առաւօտեան ժամը 10—11. Սօլօլակի փող. № 6.
(ա. օ.) 19—50

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
№ 1 ՄԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ № 1
ԼԵՕ
Ս. ՄԵՍՐՈՊ
Հրատարակութիւն Ա. Պօղոսեանի
էջ 336
Գինն է 75 կօպ. (2 ֆր.) ճանապարհած. 1 ր. (2 ֆր. 50 սանտ.)։
Վերադիր վճարով ստանալու համար ուղարկելու է 25 կօպ. նամականիշ։
Կարելի է ստանալ՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցից և Մոսկվա, Առուեն սարկաւագ Սիմէօնեանից։
(Армянскій пер., домъ армянской церкви)
10—10

Բոլորովին պատրաստ են և վաճառվում են Ե. Թօփչեանի խմբագրած պատկերազարդ
„ԼՈՅՍ“
1905 թ. ԳՐՊԱՆԻ եւ ՊԱՏԻ օրացոյցները հետեւեալ բովանդակութեամբ.

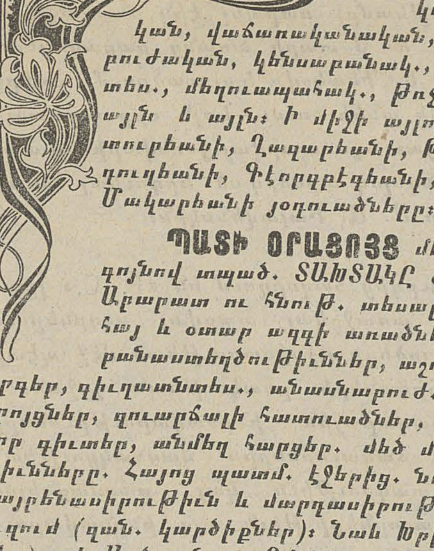

ԳՐՊԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑ մեծացրած դիրքով 302 եր., 14 գունատիպ պատկերներ, չը հաշւելով 12 ամիսների պատկերները և զարդանկարները։ Շապիկը՝ Արարատ և Անիի տեսարաններից. յաւելուածը բազմաթիւ գործնական տեղեկութիւններ՝ եկեղեցական, վիճակագրական, իրաւաբանական, վաճառականական, ճանապարհորդակ., գինւորագրակ., բժշկական, անասնաբուժական, կենսաբանակ., առողջապահ., բնագիտակ., երկրագործակ., կաթնատնտես., մեղուապահակ., թռչնապահակ., գիտակ., զուարճալիք, կենսագրութիւններ և այլն և այլն։ Ի միջի այլոց պրոֆէսօրներ Ինգի և Վագների, Լունկեվիչի, Մեծատուրեանի, Ղազարեանի, Թօփչեանի, բժիշկներ ու բժշկապետներ Արծրունու, Բուդաղեանի, Գէորգբէգեանի, Նաւասարդեանի, Տէր-Գրիգորեանի, Քալանթարեանի ու Մակարեանի յօդուածները։ Գինը 20 կօպ.

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑ մեծացրած դիրքով, բոլորովին նոր բովանդակութեամբ, 2 գոյնով տպած. ՏԱԽՏԱԿԸ «12 ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԻ» գունատիպ պատկերը, նաև Արարատ ու Հնութ. տեսարաններ։ Յաւելուածը—նշանաւոր դէպքեր, ընտիր մտքեր, հայ և օտար ազգի առածներ ու հանելուկներ. տօների բացատրութիւններ, արձակ բանաստեղծութիւններ, աշուղական մրմունջներ, ընտիր հատուածներ, ժողովրդական երգեր, գիւղատնտես., անասնաբուժ., կաթնատնտես., երկրագործ. տեղեկութիւններ, բնագիտ. զրոյցներ, զուարճալի հատուածներ, անեկդօտներ, բառախաղեր, օգտակար խորհուրդներ, նոր գիւտեր, անմեղ հարցեր. մեծ մարդկանց վերջին խօսքը. Սասուն. Խիկարի գուշակութիւնները. Հայոց պատմ. էջերից. Նմուշներ կենդանիների կեանքից. Թարգմ. հատուածներ. Հայրենասիրութիւն և մարդասիրութիւն (զան. կարծիքներ). Տղամարդիկ ինչպիսի կին են ուզում (զան. կարծիքներ)։ Նաև Խրիմեան հայրիկի «Խրատները» (40 առանձին հատուածներ), բժ. Արծրունու «Բժշկի պատուիրանները» (8 հատ։), բժ. Բուդաղեանի «Տնային մարմնամարզութիւն» (24 հատ.), Զէյթունցիի «Նմուշներ զէյթունցիների կեանքից» (30 հատուած), Մելիք-Բախտ. «Ինչպէս են մուրացաներ եփում և պտուղներ թթու դնում», տիկ. Հրանոյշի «Տանտիկնոջ դերը», Թօփչեանի «Տղամարդը և կինը»։ «Ի՞նչ երկիր է Եապօնիան»։ «Ինչպէս են ապրում եապօնացիները» և այլն և այլն։ Բացի այդ բոլորից պատի օրացոյցի մէջ կան 22 պատկերներ և առանձին թերթիկներով յաւելուածներ. նաև առանձին ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ ԳՐՔՈՅԿ՝ «Հայ բանաստեղծների» կենսագրութիւններն ու ինքնակենսագրութիւնները (յատկապէս «Լոյսի» համար գրած)։ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ—60 կտոր գիրք նշանաւոր հեղինակների գրուածքներից։ Գինը 50 կօպ. Գումարով գնողներին ձեռնտու զեղչ։

Շուտով պատրաստ կը լինի ՍԵՂԱՆԻ «ԼՈՅՍ» ՕՐԱՑ.-ՀԱՆԴԷՍԸ մօտ 60 պատկերներով և 600 էջ բովանդակութեամբ։ Գինը ոսկեզօծ կազմով 1 ր. 20 կօպ.
Դիմել. Тифлисъ, Мадатовская, 15, Е. Топчяну. Արտասահմանից. Tiflis, Madatowskaia 15. E. Toptschian.
(հ. կ.) 13—16

Ս. ՍՕՂՕՄՕՆԵԱՆԻ
ԼՈՒՍԱՏՊԱՐԱՆՈՒՄ
վաճառվում են հետևեալ հրատարակութիւնները.

Վեհափառ Հայրիկ հայ վիպասաններով խմբանկարը	25 կ.
Ներսէս V	15 »
Գր. Արծրունի	15 »
Ռ. Պատկանեան	30 »
Պ. Ադամեան	20 »

ԲԱՑ-ՆԱՄԱԿՆԵՐ հայ գործիչների, աւերակների տիպերի և տեսարանների նկարներով մօտ 100 տեսակ. 1-ը 4 կօպ., 10-ը 30 կ., 100—2 ր., 1000—18 ր. և աւելին զիջումով. 10 ր. և աւելի պատուէրը ճանապարհածախս չէ վճարում։ Կայ և 60 տեսակ եգիպտական օրինակելի բաց նամակներ 1-ը 10 կօպ.։ Ընդունում ենք ամեն տեսակ լուսատիպ պատուէրներ։
Դիմել՝ Фото-цинкографія С. Согомоняна, Тифлисъ, Базарная, 22. 2—5

---

500 րուբլի վարձատրութիւն
1904 թ. հոկտեմբերի 14-ին Կաղզւանում Արտեմ Պօղոսեանի մօտ գողացված են փող, մուրհակներ և выигрышъ ի երկու տոմս, այն է՝ 1) 1-го займа № 10414/ և 2) 3-го Дворянскаго займа № 10509,39։ Ով որ հետամուտ լինի և գտնի այդ տոմսերը, վարձատրութիւն կը ստանայ 500 րուբլի։
Դիմել՝ Кагызманъ, Артему Погосяну.
(ե. հ. շ.) 2—3

«ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ»
գրախանութում վաճառվում են Ալ. Քալանթարի հետևեալ աշխատութիւնները.

«Մանրանկարներ», երկու հատոր .	1	50
«Սասուն», Սասունի քարտէզով .	—	20
«Կեանքի գծեր»	—	30
«Պատրիկեանի Նամակները» . .	—	60
«Молочное хозяйство» . . .	—	10

Դիմել. Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“ Г. Галустянцу. 8—10

Արտիստիկական ընկերութեան թատրօնում
Երկուշաբթի, 1905 թ, յունվարի 3-ից կը սկսվեն
Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան խմբի ներկայացումները։ Խմբում մասնակցելու են. օր. Ադամեան, տ.տ. Աւետեան, Մայսուրեան, Մելիքեան, Նոնիկեան, Վարդուհի և ուրիշները։ Պ.պ. Աբէլեան, Աւետեան, Զարիֆեան, Մամիկոնեան, Միրաղեան, Յարութիւնեան Պետրոսեան, Ռշտունի, Տէր-Դաւթեան, Օհանեան և ուրիշները։
Որոշված է հրաւիրել տիկ. Սիրանոյշին, տ. Դուրեան-Արմէնեանին և պ. Արմէնեանին։
Յուշարար՝ պ. Չարչարեան և սցենիչարիուս՝ պ. Ամիրեան
ԱՌԱՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԻ ՌԵՊԵՐՏՈՒԱՐՆ է
Նոր պիեսներ. ինքնուրոյն՝ «Պատւի համար»—Շիրվանզադէի և «Ժայռ» Փափազեանի։ Թարգմանական՝ «Ռօզա Բերնտ»—Հաուպտմանի, «Աւեղծուած կամ Հանելուկ»—Էրվիէի, «Դաւաճանութիւն»—իշխ. Սումբատովի։
Չը խաղացված պիեսներ. «Մենակ Մարդիկ»—Հաուպտմանի, «Պաշտպան»—Տիմկովսկու, «Անօժիտ»—Օստրովսկու։
Խաղացված պիեսներ. «Կարմիր համազգեստ», «Վանիւշինի զաւակներ», «Թիթեռնիկների կռիւը», «Շէյլօկ», «Սէր և Խարդաւանք» և այլն։
Պիեսներ ցերեկոյթների համար. «Թոմաս եղբօր տնակը», «Ճանապարհորդութիւն աշխարհի շուրջը 80 օրում», «Կապիտան Գրանտի զաւակները»։
Սեզօնը կը տևէ մինչև մեծ պասի վերջը։
Տեղերի գինը պակասեցրած է։ Րէժիսսէօր Աբէլեան

Ա. ՊՐԻԴՕՆԵԱՆԻ և ԸՆԿ. ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ
Ընդունում է ապահովացումն առաջին կարգի տոմսերի առ 2 յունվարի 1905 թ. տիրաժից ու վերցնում է ամեն մէկ տոմսից 4 րուբլի 20 կօպ. առանց գերբովի մարկայի
(չ. հ. շ.) 2—3

Տիկին Մ. Մակարեանի Մրցանակի Յանձնաժողովը
յայտարարում է ի գիտութիւն բոլոր հայ գրագէտների, որ հանգուցեալ տիկ. Մակարեանի կտակի համաձայն հայերէն լեզուով գրված ինքնուրոյն թատերական երկերի համար նշանակած է երկու մրցանակ, իւրաքանչիւր մրցանակի գումարն է 150 րուբլի։
Մրցանակին մասնակցելու պայմաններն են.
1) Գրուածքը պէտք է լինի հայերէն և դեռ ոչ մի հայկական բեմի վրա չը ներկայացված կամ միայն վերջին սեզօնում ներկայացված։
2) Գրուածքը պէտք է ուղարկել Թիֆլիսի Հայոց Դրամատիկական ընկերութեան վարչութեան հասցէով (Тифлисъ, Барятинская, № 8, кн. М. М. Тумановой)։
3) Գրուածքը պէտք է ուղարկվի մինչև առաջիկայ 1905 թ. օգոստոսի 20-ը. այդ թւից յետոյ հասած պիէսը կը մնայ հետևեալ տարվայ մրցութեան։
4) Գրուածքը կրելու է իր վրա հեղինակի որ շած կեղծ անունը կամ մի բնաբան (էպիգրաֆ) և հետն ունենալու է նոյն կեղծ անունը կամ բնաբանը կրող մի երկրորդ փակ ծրար, որի մէջ պէտք է լինի հեղինակի իսկական անունը և հասցէն։ Երբ գրուածքը գտնվի մրցանակի արժանի, այն ժամանակ կը բացվի երկրորդ ծրարը և կիմացվի հեղինակի իսկական անունը և հասցէն։ Մրցանակի արժանի չը գտնված երկերի անունները յանձնաժողովը՝ առանց երկրորդ ծրարը բանալու և հեղինակի իսկական անունը իմանալու կը յայտարարէ, որ տէրերը բարեհաճեն որ և է ձևով յետ ստանալ։ 1904 թ. ներկայացրած պիէսներից ոչ մէկը չէ արժանացել մրցանակի։ (16, 22, 30) 1—3